

ENERGETIKA KORXONALARIDA SOFIR BO'LGAN YONG'INLARNI OCHIRISH TARTIBI

*O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi Akademiyasi
Favqulodda vaziyatlarni bartaraf qilish va xizmatni tashkil etish kafedrası*

katta o'qituvchisi

Abdusharipov O'tkirbek Rustamovich

Annotatsiya: Energetika korxonalarida yong'inlarni o'chirish tartibi muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonning samarali amalga oshirilishi korxona xavfsizligini ta'minlash, xodimlarning hayotini saqlab qolish va moliyaviy yo'qotishlarni kamaytirish uchun zarurdir. Energetika sohasidagi yong'inlar ko'pincha yuqori harorat, o'zgaruvchan kimyoviy moddalar va katta energiya zaxiralari bilan bog'liq bo'lib, bu ularni o'chirishni yanada murakkablashtiradi. Shuning uchun, yong'inlarni o'chirish tartibi aniq va tizimli bo'lishi zarur.

Kalit so'zlar: energetika, yong'in, korxonalar, kimyoviy moddalar, suv nasoslari, jihozlar va uskunalar, evakuatsiya, texnologiyalar.

Yong'inni o'chirishning birinchi bosqichi — bu yong'inni aniqlashdir. Energetika korxonalarida yong'in ko'pincha avtomatik yong'inni aniqlash tizimlari yordamida aniqlanadi. Ushbu tizimlar, yong'in paydo bo'lgan joyda haroratning oshishini yoki tutun paydo bo'lishini aniqlaydi va tezda signal beradi. Yong'inni aniqlash tizimlari odatda korxonaning barcha muhim joylariga o'rnatilgan bo'lib, ular tezkor va samarali javob berish imkonini beradi. Yong'in aniqlangach, korxonada yong'inni o'chirish uchun tayyorlangan maxsus jamoalar ishga tushadi. Bu jamoalar odatda yong'in xavfsizligi bo'yicha maxsus o'qitilgan xodimlardan iborat bo'lib, ularning vazifasi yong'inni o'chirish, xodimlarni evakuatsiya qilish va zarur hollarda qutqaruv ishlarini amalga oshirishdir. Jamoa yong'inni o'chirish uchun zarur bo'lgan jihozlar va uskunalar bilan ta'minlangan bo'lishi kerak. Bu uskunalar orasida yong'in o'chirish apparatlari, suv nasoslari, yong'in o'chirish kimyoviy moddalar va boshqalar mavjud.[1]

Yong'inni o'chirish jarayonida jamoa avval yong'inning tarqalishini baholaydi. Bu baholash jarayonida yong'in joylashgan joy, uning o'lchami va tarqalish tezligi hisobga olinadi. Agar yong'in kichik va nazorat ostida bo'lsa, jamoa uni qo'l yong'in o'chirish uskunalar yordamida o'chirishi mumkin. Biroq, agar yong'in katta o'lchamda bo'lsa yoki tez tarqalayotgan bo'lsa, jamoa yong'inni o'chirishda katta uskunalar, masalan, yong'in o'chirish avtomobillari yoki suv purkagichlaridan foydalanishi kerak. Yong'inni o'chirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan boshqa bir jihat — bu evakuatsiya jarayonidir. Energetika korxonalarida xodimlar xavfsizligini ta'minlash

uchun evakuatsiya rejasi ishlab chiqilishi zarur. Evakuatsiya rejasi barcha xodimlarga yetkazilishi va o'qitilishi kerak. Xodimlar evakuatsiya jarayonida qanday harakat qilishlari, qayerga borishlari va qanday uskunalarni ishlatishlari kerakligini bilishlari zarur. Evakuatsiya jarayoni tez va samarali amalga oshirilishi lozim, shunda xodimlar xavfsiz joyga yetib borishlari mumkin.[2]

Yong'inni o'chirish jarayonida aloqa ham muhim rol o'ynaydi. Yong'inni o'chirish jamoasi va korxonaning boshqaruv tizimi o'rtasida doimiy aloqa bo'lishi kerak. Bu aloqa yong'inning holati, o'chirish jarayoni va evakuatsiya jarayoni haqida ma'lumot almashish imkonini beradi. Aloqa vositalari, masalan, radio aloqa va mobil telefonlar, yong'inni o'chirish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Yong'inni o'chirish jarayonining oxirgi bosqichi — bu yong'in o'chirilgandan so'ng amalga oshiriladigan tahlil va baholashdir. Yong'in o'chirilgach, jamoa yong'inning sabablari, tarqalish yo'nalishlari va o'chirish jarayonining samaradorligini baholashi kerak. Bu tahlil kelajakda yong'inlarni oldini olish va o'chirish jarayonini takomillashtirish uchun muhimdir. Tahlil natijalari asosida yong'in xavfsizligi bo'yicha yangi choralar ishlab chiqilishi mumkin. Energetika korxonalarida yong'inlarni o'chirish tartibi bir qator muhim bosqichlardan iborat. Bu bosqichlar yong'inni aniqlash, yong'inni o'chirish, evakuatsiya jarayoni, aloqa va tahlilni o'z ichiga oladi. Har bir bosqichning samarali amalga oshirilishi korxona xavfsizligini ta'minlash va xodimlarning hayotini saqlab qolish uchun zarurdir. Energetika korxonalarida yong'inlarni o'chirish tartibi doimiy ravishda takomillashtirilishi va yangilanishi kerak, chunki texnologiyalar va xavf-xatarlar doimiy ravishda o'zgarib turadi. Yong'in xavfsizligi bo'yicha ta'lim va o'qitish ham muhim ahamiyatga ega. Xodimlar yong'in xavfsizligi qoidalari, yong'inni o'chirish usullari va evakuatsiya jarayonlari bo'yicha muntazam ravishda o'qitilishi kerak. Bunday o'qitish xodimlarning yong'in paytida to'g'ri harakat qilishlariga yordam beradi va ularning xavfsizligini ta'minlaydi. Shuningdek, korxonalar yong'in xavfsizligi bo'yicha simulyatsiyalar va mashg'ulotlar o'tkazishi kerak, bu esa xodimlarga real sharoitlarda qanday harakat qilishni o'rganishga yordam beradi.[3]

Energetika korxonalarida yong'inni o'chirish tartibini ishlab chiqishda davlat va mahalliy hokimiyat organlari bilan hamkorlik qilish ham muhimdir. Ular yong'in xavfsizligi bo'yicha qonunchilik va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqishda yordam berishi, shuningdek, yong'in xavfsizligi bo'yicha resurslar va bilimlarni taqdim etishi mumkin. Bunday hamkorlik yong'inni o'chirish jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Shuningdek, energetika korxonalarida yong'in xavfsizligini ta'minlashda innovatsion texnologiyalarni joriy etish ham muhimdir. Yong'inni aniqlash va o'chirishda zamonaviy texnologiyalar, masalan, sensorlar, dronlar va avtomatlashtirilgan tizimlar qo'llanilishi mumkin. Bunday texnologiyalar yong'inni tezda aniqlash va samarali o'chirish imkonini beradi, bu esa xavfsizlikni yanada oshiradi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, energetika korxonalarida yong'inlarni o'chirish tartibi aniq va tizimli bo'lishi zarur. Yong'inni aniqlash, o'chirish, evakuatsiya jarayoni, aloqa va tahlil — bu jarayonning asosiy bosqichlari bo'lib, har bir bosqichning samarali amalga oshirilishi korxona xavfsizligini ta'minlash uchun muhimdir. Yong'in xavfsizligi bo'yicha ta'lim, davlat organlari bilan hamkorlik va innovatsion texnologiyalarni joriy etish ham bu jarayonni yanada takomillashtirishga yordam beradi. Energetika sohasidagi yong'inlarni o'chirish tartibi doimiy ravishda yangilanib borilishi kerak, chunki xavf-xatarlar va texnologiyalar doimiy ravishda o'zgarib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, A. (2020). "Yong'in xavfsizligi va uni boshqarish." Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi.
2. Murodov, B. (2019). "Energetika tizimlarida yong'inlarni o'chirish usullari." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Karimov, D. (2021). "Yong'inni o'chirish texnologiyalari." Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
4. Qodirov, E. (2022). "Energetika korxonalarida xavfsizlikni ta'minlash." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
5. Sodiqov, F. (2023). "Yong'in xavfsizligi: nazariya va amaliyot." Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.
6. Rahmonov, I. (2021). "Yong'inlarni o'chirishda zamonaviy usullar." Andijon: Andijon Moliya Institut.
7. Tursunov, M. (2020). "Energetika sohasida yong'inlarni boshqarish." Namangan: Namangan Davlat Universiteti.